

Problema amb la denominació

- “La Franja de Ponent és un territori històric format per les terres de parla catalana que avui formen part de la Comunitat Autònoma de l'Aragó, i que tradicionalment han tingut, per raons de veïnatge, un contacte especialment estret amb les terres de l'actual Comunitat Autònoma de Catalunya” (wikipedia, 2017)
- hi ha diferents denominacions (catalanes x aragoneses)
 - El terme *Franja* fa referència a la zona oriental d'Aragó i es va utilitzar per primera vegada als anys setanta.
 - Hi ha opinions que diuen que es una denominació feta per subratllar l'idea de que forma part de Catalunya
 - “En 1985 el Instituto de Estudios Catalanes adoptaria Franja de Aragón (Franja d'Aragó), mientras que la denominación Franja de Poniente (Franja de Ponent) quedaria relegada al ámbito político, en concreto en asociaciones, agrupaciones y partidos políticos afines al pancatalanismo” ([Valentina Orte, 2012](#)).
 - *pancatalanisme*: una ideologia que promociona la unió política dels Països Catalans. Té moltes connotacions negatives, per això no s'utilitza tan avui dia

Resumint: el conflicte que hi ha entre els catalans i els aragonesos resideix en fet que aquest àrea pertanyia històricament a l'Aragó des del punt de vista administratiu, mentre que la administrativa eclesiàstica va ser catalana.

Segles VIII – XIII (https://ca.wikipedia.org/wiki/Hist%C3%B2ria_de_la_Franja_de_Ponent)

Musulmans

L'any 711, els musulmans van envair la península Ibèrica on van acollir el poder conquerint tributs. Al nord de la Franja (comarca Ribagorça, Pallars, Sobrarbe) es van crear comtats petits recolzats pels reis francs.

A la resta del territori musulmans van crear, dins de l'Emirat de Còrdova, la Marca Superior amb capital a Saragossa, que va créixer tant que després es va fer la Taifa de Saragossa, que va dominar el centre i sud de la Franja al segle XI

L'any 1043 el Comtat de Ribagorça va ser heretat pel suposadament primer rei d'Aragó, Ramir I.

I a final del segle XI, quan va morir el taifa, la gran part del territori de la Taifa de Saragossa va caure en mans del rei d'Aragó, Alfons el Bataller.

Després de la seva mort es va produir la crisi resolta amb el Tractat de Barbastre de 1137 on el comte de Barcelona, Ramon Berenguer IV va accedir a casar-se amb la filla del rei d'Aragó, Peronella, i a regnar en aquest territori.

Quan Ramon Berenguer es va morir, el seu fill, Alfons el Cast, va heretat tota la Franja menys el Matarranya, que va conquerir ell. Matarranya va ser repoblat per francs i catalans de Lleida.

Al segle tretze Jaume el Conqueridor va completar Corona d'Aragó, un conjunt de territoris que van estar format pel regne d'Aragó i el comtat de Barcelona, conquerint Mallorca i València i adjuntant-les a la resta de territoris.

El Compromís de Casp

L'any 1409 el rei Martí l'Humà va morir sense hereu legal i per això la Corona d'Aragó va ser deixat en una situació de desgovern. Els diferents candidats, com ara Frederic Luna, el nét il·legítim de Martí l'Humà, Jaume d'Urgell, besnét d'Alfons el Benigne o Ferran de Trastámara, nét de Pere III el Cerimoniós, en aquell moment de la dinastia castellana. El 24 de juny de 1412, a la ciutat de Casp, nou compromissaris, tres del Regne d'Aragó, tres del Principat de Catalunya i tres del regne de València van votar qui seria el nou rei en favor del Ferran de Trastámara.

Aquesta decisió va tenir com a conseqüències la imposició de la llengua castellana, especialment al regne d'Aragó, i el desplaçament del poder polític a Castella.

Excurs històric

(informació extreta i citada de: Mayolas, P. La Franja de Ponent, territori català durant l'Edat Mitjana i el Renaixement. 19 d'abril de 2013. Disponible a [inh.cat](#). + de wikipedia catalana)

- “L'historiador aragonès Jerónimo Çurita ja va certificar que l'anomenada Franja de Ponent formava part legítima del Principat de Catalunya. Sembla que, segons en Jeroni Çurita, autor entre 1562 i 1580 dels famosos *Anales de la Corona de Aragón*, el rei Jaume I va disposar que el comtat de Ribagorça i la Franja de Ponent (del Cinca cap a mar) fossin territoris políticament catalans, segons la divisió que en va fer per als seus fills. Això es desprèn del Tom I, Llibre III” (Mayolas, 2013).
- Al segle IX amb la nova divisió provincial feta entre 1822 i 1833, es va reforçar la pertinença de comarques en qüestió (la Ribagorça, la Llitera, el Baix Cinca i el Matarranya) a Aragó
 - Invasió napoleònica (1808-1814) va contribuir amb un projecte de divisió territorial (1810) que integrava una part de la Franja a Catalunya, però va durar poc. Més tard es va aprovar una divisió provincial que va incloure la Franja en les actuals províncies aragoneses d'Osca, de Saragossa i de Terol, divisió que serà definitiva (wikipedia, 2017).
- Guerra Civil Espanyola: la Franja va ser el territori propi dels republicans, mentre la resta d'Aragó va ser partidària dels franquistes, sobretot gràcies a l'avanç dels milicians anarcosindicalistes catalans els primers dies de la guerra. Al 9 de març, una ofensiva franquista posterior a la batalla de Terol portà la caiguda de tota la Franja en mans de l'exèrcit franquista (wikipedia, 2017).
- “Al mateix temps, fins ben entrat el segle XX, les divisions eclesiàstiques del territori de la Franja romangueren adscrites a diòcesis catalanes de Lleida, Tortosa i Urgell (aquestes últimes fins el 1956, que passaren a la de Lleida) excepte al Matarranya (1210) i, modernament, a una part del Baix Cinca, que depenen del bisbat de Saragossa” (wikipedia, 2017).

“La realitat catalanoparlant i la pertinença eclesiàstica a diòcesis catalanes d’aquests territoris administrativament aragonesos ha donat lloc a dos tipus de conflictes: eclesiàstics i lingüístics”(enciclopèdia.cat) .

La segregació i el conflicte per les obres d’art

(informació citada i extreta de enciclopèdia.cat i de wikipedia)

- Segregació del Bisbat de Lleida
 - Després de la reconquesta, el Bisbat de Lleida incloïa pobles de tots dos costats, del regne d'Aragó i de les Terres de Lleida, organitzades com a marquesat. Els intents de segregació duts a terme durant la dictadura Franquista van fracassar.
 - Una vegada finalitzada la dictadura Franquista, es va iniciar un procés impulsat pels rectors dels pobles aragonesos que en aquell moment pertanyien a la diòcesi de Lleida, com el de Roda d'Isàvena, i el suport de l'únic bisbe aragonès que ocupava diòcesi aragonesa, amb la creació, en 1980, de la Comissió Central de Límits Diocesans. Finalment, amb moltes dificultats (al bisbe mencionat li va suposar ser allunyat, fora de diòcesi aragonesa), la segregació es va aprovar per l'Església, duent-se a terme en tres fases, els anys 1955, 1995 i 1998.
 - Arran d'aquesta segregació sorgí un litigi sobre les obres d'art dipositades al Museu Diocesà de Lleida procedents dels pobles aragonesos.
 - “Los bienes lo forman un grupo de obras de gran valor artístico. El volumen total de este grupo es de 113 piezas entre las que se encuentran pinturas, orfebrería, libros de gran valor, capas pluviales y casulles” (Valentina Orte, 2012).
- El 15 de juny de 1998 es clogué, de manera efectiva, el procés de segregació de la Franja de Ponent del bisbat de Lleida i d'agregació al de Barbastro, que passà a anomenar-se Barbastro-Montsó. La nova adscripció dels bisbats comportà també conflictes d'ordre patrimonial: el 27 de juny de 1998, pocs dies després de finalitzar el procés, Lajos Kada, nunci del Vaticà a l'estat espanyol, decretà la tornada a Aragó de més d'un centenar d'obres d'art conservades al Museu Diocesà de Lleida, procedents dels pobles de la Franja segregats del bisbat de Lleida.
- La decisió provocà protestes tant per part de la Generalitat de Catalunya com d'Òmnium Cultural -entitat que promogué la coordinadora en defensa de la unitat del Museu Diocesà i Comarcal de Lleida, formada per una vuitantena d'entitats, la Federació d'Associacions de Veïns i l'Associació Amics de la Franja de Ponent -. Ramon Malla, bisbe de Lleida, presentà dos recursos a la Signatura Apostòlica contra el decret del nunci. Obtingué el suport, en les seves gestions, dels bisbes de les altres diòcesis catalanes.
- A més, l'Institut d'Estudis Fragatins i els Amics de la Franja de Ponent (des del 2003 Institució Cultural de la Franja de Ponent), a través de la Comissió de retorn de les parròquies segregades de la diòcesi de Lleida, iniciaren una campanya per a manifestar el seu desacord i per a criticar el fet que el poble no hagués estat consultat sobre el tema de la segregació. La Generalitat de Catalunya, per la seva banda, declarà al maig de 1999 el Museu Diocesà de Lleida en el catàleg del Patrimoni Cultural Català, a fi de declarar-lo bé d'interès nacional, declaració que incloïa també les peces en litigi.
- Tanmateix, dues sentències del Vaticà (2001 i 2005), donaren la raó al bisbat de Barbastro-Montsó i instaren al trasllat de les obres d'art del Museu Diocesà de Lleida. Les propostes per a compartir les obres en una subseu del Museu de Lleida també foren rebutjades.

- L'oposició de Malla al trasllat de les obres, continuà no obstant això, fou continuada pel seu successor Francesc Xavier Ciuraneta (1999-2007), i perdé gran part de la seva intensitat arran del nomenat del bisbe interí Xavier Salinas. Coincidint amb el relleu d'aquest (juliol de 2008) pel bisbe titular, Joan Piris, un jutjat de Lleida es declarà competent per a dictaminar sobre el contenciós. Per la seva banda, els bisbats de Barbastro-Montsó i Lleida arribaren a un acord per al trasllat abans del mes d'agost de les obres, que la Generalitat de Catalunya impedí i exigint una solució consensuada.
- Al setembre d'aquest any fou publicat el dietari dels anys 1890-1904 del bisbe de Lleida Josep Meseguer, en el qual detallava com havia adquirit per compra o donació la majoria de les obres disputades davant el perill de ser espoliades per col·leccionistes privats. Al setembre de 2010 la sentència del jutjat de Lleida donà la raó al bisbat d'Aragó, que fou recorreguda, i al mes següent, en una nota pública el bisbat de Lleida anuncià la renúncia formal a cap mena de reivindicació de les obres d'art.

Ciutats

MEQUINENSA

Va ser integrada a l'Aragó a finals del segle XIV i seguia pertanyent al Bisbat de Lleida. Des d'aquest segle hi teniu el castell construït pels Montcada, un dels llinatges (nobleses) més importants i més rics de Catalunya que pot presumir d'uns membres que van participar en la creació de la història catalana, com ara Guillem Ramon que va ser un funcionari molt alt i influent a la cort de Ramon Berenguer III, Ramon Berenguer el Sant i Alfons el Cast.

MONTSÓ

A l'edat mitjana va ser una fort molt important, també perquè hi va passar la seva infantesa Jaume el Conqueridor i que va estar sota la tutela dels templers. A més, entre els segles XIII i XVII va ser seu de les Corts del Regne d'Aragó i Corts de la Corona d'Aragó. Excepte del castell d'origen àrab hi podeu trobar també la catedral de Santa Maria del Romeral de planta romànica.

FRAGA

Era sota el poder de musulmans des de l'any 714, de fet també el seu nom ve d'àrab (Ifragha o Afragha)

Al segle XII estava en mans dels almoràvits. Alfons I d'Aragó va atacar la ciutat l'any 1134 quan la va assetjar però els almoràvits el van derrotat severament al Castell de Monreal. Per això va haver d'aixecar el setge i se'n va anar a assetjar el castell de Lizana però va morir entre Almuniente i Poleñino.

Altre rei que va intentar conquerir-la era Ramon Berenguer IV l'any 1149 i quan finalment va tenir èxit.

Durant la Guerra de Successió espanyola, Fraga, juntament amb altres ciutats com Berga o Cervera, va decantar-se per bàndol borbònic, sovint perquè estaven enfrontades a altres poblacions favorables als Habsburg, per això se'ls va conèixer com a enclavaments botiflers, partidaris de Felip V.

BENEVARRI

En 1058 va ser conquerida a l'emirat de Saraqusta per Ermengol III amb el suport de Ramon Berenguer I i Arnau Mir de Tost

Des dels monuments històrics, hi podem trobar *Santa Maria de Llinars*, antic convent dominicà

Benavarresos famosos

- Jaume Santiveri Piniés, empresari, fundador de la Casa Santiveri (1868-1931)
- Joan II de Ribagorça (o Joan d'Aragó), comte de Ribagorça, Lloctinent de Catalunya i Virrei de Nàpols (1457-1528)
- Pere Garcia de Benavarri, pintor del gòtic (segle XV)